

2026, 15 (1), 673-690 | Araştırma Makalesi

Yazma Eserlerde Muhallefât-ı Nebî Tasvirleri

Sümeysra Ocak Ahmed ¹

Öz

Muhallefât-ı Nebî terimi Hz. Muhammed'in (s.a.s) ahirete irtihâlinden sonra geride bıraktığı şahsi eşyaları için kullanılmaktadır. Bu eşyalar bizzat Efendimiz'in günlük olarak kullandığı eşyalar olduğundan Müslümanlar tarafından mübarek oldukları kabul edilmektedir. Müslümanlar, Hz. Muhammed'e (s.a.s) nisbet edilen şahsî eşyaların manevî bereket taşıdığına ve bu vesileyle hastalık, musibet çeşitli afetlere karşı koruyucu bir işlev gördüğüne inanmaktadır. Hz. Peygamber'den manevi bir hatıra olarak görülen bu eşyalar, özellikle Osmanlı Devleti döneminde ayrı bir özenle muhafaza edilmiş ve sarayda bu eşyalara ait bir daire tahsis edilmiştir. Diğer peygamberlerden ve sahâbelerden kalan eşyaları da kapsayacak şekilde Emanât-ı Mukaddese olarak adlandırılan bu eşyalar hala Topkapı Sarayı Mukaddes Emanetler Dairesi'nde Osmanlı döneminde olduğu gibi hassasiyet ve ihtiram ile muhafaza edilmektedir.

Müslümanlar için Hz. Peygamber'den (s.a.s) kalan manevî miras olarak kabul edilen Muhallefât-ı Nebî zamanla sembolleşerek yazma eserlerde tasvir edilmiştir. Bu sembolleri özellikle Mağribli meşhur sûfî Süleymân el-Cezûlî'nin Delâilü'l-Hayrât'ı, Mağribli edip ve hadis âlimi Ahmed el-Makkârî'nin Fethu'l-Muteâl fi Medhi'n-Niâl'i ile muhtelif sure ve duaların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş, 18. yüzyılda Osmanlı topraklarında yaygınlaşan En'âm-ı Şerîf yazma eserlerinde görmek mümkündür. Bu eserlerde Hz. Peygamber'in mübarek hırkası, ibriği, asâsı, seccadesi, misvağı, nalinleri gibi kişisel eşyaları ile mübarek ayak izinin stilize edilmiş bir motif olarak kullanıldığı görülmektedir. Yazma eserlerdeki bu tasvirlerin, Müslümanların Hz. Muhammed'e (s.a.s) duydukları sevgi, hürmet ve hasreti yansıtmaya; aynı zamanda bu yolla manevi bereket elde etme arzusu ile yapıldıkları açıktır. Bu makalede yukarıda isimleri zikredilen yazma eserlerin, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı bünyesindeki nüshaları ile farklı ülkelerdeki kütüphane, müze ve müzayede koleksiyonlarında tespit edilen nüshalarından örnekler incelenecek, teberrüken tasvir edilmiş Muhallefât-ı Nebî, sanat, estetik ve manâ yönü ile ele alınacaktır. Yazmaların birkaçı ile ilgili çalışmalar olmakla birlikte, yazmaları Muhallefât-ı Nebî tasvirleri üzerinden inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk İslâm Sanatları, Yazma Eser, Kutsal Emanetler, Tasvir, Bereket.

Ocak Ahmed, S. (2026). Yazma Eserlerde Muhallefât-ı Nebî Tasvirleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 673-690. <https://izlik.org/JA28LR68TH> <https://doi.org/10.15869/itobiad.1856815>

Geliş Tarihi	05.01.2026
Kabul Tarihi	12.03.2026
Yayın Tarihi	31.03.2026
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk İslâm Sanatları Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye, sumeyra.ocak@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1607-0834.

2026, 15 (1), 673-690 | Research Article

Depictions of the Prophet Muhammad's Relics in Manuscripts

Sümeýra Ocak Ahmed ¹

Abstract

The term Muhallefât-ı Nebî refers to the personal belongings left behind by the Prophet Muhammad (pbuh) after he passed away. Since these items were used by the Prophet himself in his everyday life, they have been regarded by Muslims as blessed objects. Believers maintain that any items connected to the the Prophet convey spiritual grace (barakah) and serve as a safeguard against illness, misfortune, and various calamities. Considered as sacred relics and spiritual mementos of the Prophet, these objects were preserved with particular care during the Ottoman period. A special chamber within the imperial palace was designated for their safekeeping. Collectively referred to as Emanât-ı Mukaddese ("Sacred Relics")—a term that also encompasses relics belonging to other prophets and Companions of the Prophet—these artifacts continue to be preserved in Topkapı Palace today with the same reverence and sensitivity characteristic of the Ottoman era.

For Muslims, these relics are perceived as the Prophet's enduring spiritual legacy. Over time, they became symbolized and visually represented in Islamic manuscript art. Such symbolic depictions are particularly observable in manuscripts like Dalâ'il al-Khayrât written by Sulayman al-Jazuli, Faṭḥ al-Mutaall fi Madh al-Ni'âl written by Ahmad al-Maqqari and An'âm al-Sharîfs. In these works, stylized motifs depicting the Prophet's blessed cloak, ewer, staff, prayer rug, tooth-stick (miswāk), sandals, and even his sacred footprint are frequently illustrated. These representations in manuscript illumination were undoubtedly created as expressions of Muslim affection, reverence, and longing for the Prophet Muhammad (pbuh), while also reflecting their hope of attaining spiritual blessing through such imagery. This study will examine selected examples of these manuscripts—both those in the collections of the Presidency of the Manuscripts Institution of Türkiye (Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı) and those housed in libraries and museums abroad. The depictions of the Muhallefât-ı Nebî—illustrated for barakah (out of pious devotion)—will be analyzed in terms of their artistic, aesthetic, and symbolic dimensions. Although a few individual studies have focused on some of these manuscripts, no comprehensive research has yet been conducted specifically examining them through the lens of Muhallefât-ı Nebî representations.

Key Words: Turkish Islamic Arts, Manuscripts, Sacred Relics, Illustrations, Barakah.

Ocak Ahmed, S. (2026). Depictions of the Prophet Muhammad's Relics in Manuscripts. *Journal of the Human and Social Science Researches*, 15(1), 673-690. <https://izlik.org/JA28LR68TH> <https://doi.org/10.15869/itobiad.1856815>

Date of Submission	05.01.2026
Date of Acceptance	12.03.2026
Date of Publication	31.03.2026
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

¹ Dr., Marmara University, Faculty of Theology, Department of History of Turkish-Islamic Arts, İstanbul, Türkiye, sumeyra.ocak@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1607-0834

Giriş

Muhallefât, “geride kalan, geriye bırakılan” anlamındaki Arapça muhallef kelimesinin çoğulu olup, “vefat eden kişinin ardında bıraktığı şeyler, tereke” manasına gelmektedir.³ Muhallefât kelimesi Osmanlı hukuk sisteminde ölen kişinin geride bıraktığı mal ve eşyalar için kullanılan miras hukuku terimidir (Özcan, 2005, s. 405). Muhallefât-ı Nebî kavramı ise Hz. Peygamber’in (s.a.s) ahirete irtihalinden sonra muhafaza edilen mübarek eşyaları için kullanılan bir terim olup, O’nun bizzat kullandığı şahsi eşyaları olan mübarek hırkası, asâsı, nalinleri, mührü, yayı, kılıcı, tarağı, ibriği gibi nesneleri kapsamaktadır.

Hz. Peygamber (s.a.s) vefat ettikten sonra O’na ait olan bu eşyalara sahip olmak Müslüman hükümdarlar tarafından hilafetin simgesi ve halk nezdinde yönetimlerine meşruiyet kazandırmanın da bir göstergesi olmuştur. Bu sebeple bu eşyaların Emevîler döneminde başkent Şam’a, Abbâsîler döneminde başkent Bağdat’a taşındığı bilinmektedir.⁴ Bu emanetlerin İstanbul’a gelmesi ise Yavuz Sultan Selim Han’ın Mercidâbık (1516) ve Ridâniye (1517) Savaşları sonunda gerçekleşmiştir. Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nde bu savaşlar sonunda ele geçen Muhallefât-ı Nebî’nin neler olduğunu ve İstanbul’a nasıl getirildiğini anlatmaktadır. Üzerinde aslan tasviri ve “nasrun minallâh” yazısı bulunan kırmızı bir alem, Hz. Muhammed’in (s.a.s) Uhud’da kırılan mübarek dişi, sakalı, sürmesi ve sürme çubuğu, abdest aldığı ibriği, ardıc ağacından tesbihi, şimşir ağacından yapılmış nalinleri, asâsı, papuçları, biri hurma lifinden yapılmış pamuklu, nakışlı, beyaza çalan bir renkte olmak üzere iki adet hırkası, kılıcı, deve yününden bir kuşak, örtü ve sarık muhallefât eşyaları arasında sayılanlardır. Bu mübarek eşyaların altın işlemeli bohçalarda saklandığı ve bohçaların üzerlerinde “Hâzâ Muhallefât-ı Resûlullâh” yazdığı da verilen bilgilerdendir (*Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Mısır, Sudan, Habeş (1672-1680)*, 1938, s. 123).

Memlûk devletinin son bulmasıyla sonuçlanan bu savaşlardan sonra Sultan’ın Kahire’ye girişi esnasında hilafet sembolü olarak kabul edilen sancak-ı şerif, hırka-ı şerif ve Efendimiz’in mübarek kılıcı Halife III. Mütevekkil tarafından Yavuz Sultan Selim’e verilmiştir (Emecen Feridun, 2010, ss. 321-324). Bunlar dışındaki eşyalar daha sonraki yıllarda İstanbul’a nakledilmiştir. Hz. Peygamber (s.a.s) ile diğer peygamberlere ait eşyalar, sahâbelere ait eşyalar, Kâbe anahtarı, Kâbe örtüsü gibi kutsal kabul edilen bu eşyaların tamamına Emânât-ı Mukaddese denmektedir. Topkapı Sarayı’nda özel bir odada muhafaza edilen eşyalar arasında Muhallefât-ı Nebî olarak adlandırılan, Hz. Muhammed’in (s.a.s) mübarek hırkası (hırka-i şerif, hırka-i saâdet), iki adet kılıcı (süyûfu mübârake), mührü (mühr-i saâdet), sandaletleri (na’l-i şerif), dişleri (dendân-ı saâdet), asası (asâ-i Nebevî), yayı (kavs-i saâdet) gibi özel eşyaları bulunmaktadır.

Osmanlı Sultanları, hanedanın İslâm dünyasındaki meşruiyetinin bir sembolü olan mukaddes emanetlere hürmet etmişler ve muhafazaları için gayret etmişlerdir (Küçüktaşçı, 2019, ss. 53-54). Bu mübarek emanetlerin muhafaza edildiği dairenin temizliği, tamiri ve tezyîni büyük önem arz etmiş, belli dînî günlerde ve önemli olaylar sırasında mukaddes emanetleri ziyaret etmek devlet geleneği haline gelmiştir.

³ Kubbealtı Lugatı, <https://lugatim.com> (Erişim: 01.09.2025)

⁴ Kutsal emanetlerin Emevîler’den Abbâsîler’e intikali ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. (Bozkurt, 1995, ss. 11-14)

Günümüzde de hem devlet erkânı hem de halk tarafından, özellikle Ramazan ayında gerçekleştirilen Kutsal Emanetler ziyareti Türk kültürüne ait bir gelenek haline gelmiştir.

Efendimiz'e (s.a.s) ait olan ve Muhallefât-ı Nebî olarak da adlandırılan mübârek eşyaların tasvirleri özellikle 18. yüzyıldan itibaren bazı yazma eserlerde yer almaya başlamıştır. Bu tasvirlerin ne amaçla yapıldığını anlamak için Muhallefât-ı Nebî teriminin Müslümanlar için ne ifade ettiğini açıklamak yerinde olacaktır.

1. Muhallefât-ı Nebî ve Müslümanlar İçin Anlamı

Hiz. Peygamber hayatta olduğu dönemde, kendisine ait bazı eşyalar ile mübarek saç, sakal ve terinin sahâbe tarafından teberrûken muhafaza edildiği bilinmektedir. Resûl-i Ekrem'in (s.a.s) ahirete irtihalinden sonra ise sakal-ı şerif ve dendân-ı saâdet gibi vücutla ilgili mukaddes emanetlerin yanı sıra hırka-i şerif, na'l-i şerif, ibrik, asa ve kılıç gibi şahsî eşyalarına hürmet gösterilmesi; bu eşyaların ziyaret edilmesi veya onlara dokunularak bereket temenni edilmesi, sahâbe zamanından itibaren, bugüne kadar süregelen bir gelenek olmuştur.

Kaynaklarda, sahâbenin Hiz. Peygamber'e (s.a.s) duyduğu sevgi ve bağlılığın bir tezahürü olarak yaptığı teberrûk uygulamalarına dair çok sayıda rivayet yer alır. Veda haccından sonra tıraş olan Efendimiz'in (s.a.s), saçlarının insanların arasında paylaşılması için Ebû Talha'yı görevlendirmesi,(el-Haseni, t.y., s. 248) Halid b. Velid'in savaşıra çıkarken mübarek saçlardan bir tutamı takkesinin içine koyması(Ahmedi, 1983, s. 100; el-Haseni, t.y., s. 250) ve Ümmü Süleym'in (Rumeysâ bint Milhân) Efendimiz'in terini bereket umarak kendi kokusuna katması,(Ahmedi, 1983, s. 100; Karabacak, 2016, s. 78) sahâbenin O'nun mübârek bedenine ait unsurları koruma ve teberrûk amacıyla kullanmalarına dair dikkat çekici örneklerdir. Ayrıca Hiz. Peygamber'in (s.a.s) irtihalinden sonra da O'nun su içtiği kap, namaz kıldığı mekân, minberi ve hırkası gibi eşyalarla teberrûk edilmeye devam edilmiştir (Ocak Ahmed, 2021, s. 306).

Sahâbenin bereket arayışıyla gerçekleştirdiği bu tür uygulamaları Hiz. Peygamber'in (s.a.s) kınamadığı bilinmektedir (Topaloğlu, 2003, s. 75). Bu tutumların temelinde, onların Resûlullah'a duyduğu derin muhabbet ve bağlılık yer almakta; O'na ait herhangi bir eşya veya bedenî unsurla irtibat kurmanın ilahî berekete vesile olacağına inanılmaktaydı. Benzer şekilde, halen lihye-i şerif, kadem-i şerif, hırka-i şerif gibi kutsal emanetler büyük bir hassasiyetle korunmakta ve özellikle mübarek gün ve gecelerde ziyaret edilmek üzere halka açılmaktadır. Bu ziyaretler, Hiz. Peygamber'e (s.a.s) duyulan muhabbet, hürmet ve hasretin sembolik bir ifadesi olarak kabul edilmektedir.

Muhallefât-ı Nebî olarak adlandırılan bu mübarek eşyaların tasvirlerine ise özellikle 18. yüzyıldan itibaren bazı yazma eserlerde yer verildiği görülür. Delâilü'l-Hayrât ve En'âm-ı Şerif gibi dua ve salavât kitaplarında karşılaşılan bu tasvirlerde genellikle hırka-i şerif, tesbih-i şerif, asâ-yı şerif, ibrik-i şerif, misvâk-ı şerif ve naleyn-i şerif gibi eşyalar resmedilmiştir. Yazma eserlerde yer alan Muhallefât-ı Nebî tasvirlerine bakıldığında, sanat yönü itibarıyla çok özellikli olmadıkları görülmektedir. Bunun sebebi de bu tasvirlerin tezyînî bir öğe olmaktan ziyade dua, teveccüh ve manevî yakınlık aracı olarak resmedilmiş olmasıdır. Dikkat çekici bir nokta olarak, bu yazmalarda sakal-ı şerif veya dendân-ı şerif gibi bizzat Hiz. Peygamber'in (s.a.s) bedenine ait emanetlerin resmedilmediği; buna mukabil yalnızca ona ait eşyaların görselleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu çalışmada Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı bünyesinde bulunan ve söz konusu tasvirlerin yer aldığı Delâilü'l-Hayrât, En'âm-ı Şerif ve Fethu'l-

Muteâl fî Medhî'n-Niâl yazmalarından örnekler ile farklı ülkelerdeki kütüphane, müze ve müzayede koleksiyonlarında tespit edilen nüshalarda yer alan Muhallefât-ı Nebî tasvirleri incelenecektir.

2. Yazma Eserlerde Yer Alan Muhallefât-ı Nebî Tasvirlerinden Örnekler

H. Peygamber'e ait eşyaların tasviri genellikle Delâilü'l-Hayrât, En'âm-ı Şerif ve Fethu'l-Muteâl fî Medhî'n-Niâl gibi yazma eserlerde yer almaktadır. Faslı mutasavvıf Muhammed b. Süleyman el-Cezûlî'nin terkip etmiş olduğu salâvât ve zikirlerden oluşan, tam adı *Delâilü'l-Hayrât ve Şevâriku'l-Envâr fî Zikri's-Salâti ale'n-Nebiyyi'l-Muhtâr* olan, Delâilü'l-Hayrât ismiyle meşhurlanmış eser, 16. yüzyıl sonu itibarıyla Osmanlı topraklarında da yazılıp okunmaya başlamıştır. Şâzeliyye tarikatının Süleyman el-Cezûlî'ye nisbet edilen Cezûliyye kolunun 16. yüzyıl sonunda Osmanlı topraklarında yayılmaya başlamasının bir sonucu olarak bu tarihten itibaren Delâilü'l-Hayrât yazma geleneği de başlamıştır. Türkiye Yazma Eserler Koleksiyonu'ndaki en erken tarihli Delâilü'l-Hayrât nüshasının H. 1003 (1593-1594) yılına tarihlenmesi de bunun delilidir (Güler, 2017, ss. 1-2). Osmanlı topraklarında çok sevilen, sadece Cezûliyye tarikati mensuplarınca değil diğer bazı tarikatlar tarafından da günlük vird olarak okunan Delâilü'l-Hayrât istiğfar, bazı sure ve dualar ile H. Peygamber'e salât ve selâm getirmenin faziletlerine dair hadisler, H. Peygamber'e düzenli salâvât getirenler için müjdeler ile başlayıp haftanın her günü için farklı sayılarda terkip edilmiş salâvât zikirleri ile tamamlanmıştır.

En'âm-ı şerif kitapları ise En'âm Süresi'nin bazen tek başına bazen de diğer sure ve dualarla birlikte yazılması ile oluşturulmuştur. Osmanlı devletinde 18. ve 19. yüzyıllarda meşhur olsa da, aslında En'âm-ı Şerif yazma geleneği çok daha eski tarihlere dayanmaktadır. Tespit edilen erken tarihli En'âm-ı şerif yazmalarından biri Topkapı Sarayı Müzesi bünyesinde muhafaza edilen, hattat Yâkut el-Müsta'sımî (ö. 1299) tarafından, Abbâsî halifesi Müsta'sım Billâh (ö. 1258) için yazılmış, 690/1291 tarihli yazmadır (Memiş, 2021, ss. 85-87). Osmanlı dönemi En'âm-ı Şerifleri genellikle başta En'âm Süresi olmak üzere Yâsîn, Duhan, Fetih, Rahmân, Vâkıa, Mülk, Nebe sûreleri ve bazı kısa sureler ile yine teberrüken yazılan Esmâ-i Hüsnâ, Esmâü'n-Nebî, H. Peygamber (s.a.s) ve hulefâ-yi râşidînin hilyeleri ve duaların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur (Memiş, 2021, s. 87). Genellikle saray için yazılmış olan En'âm-ı Şeriflerde bu tertip dışında Mekke, Medine ve Kudüs tasvirleri, Gül tasviri içine yazılmış, H. Peygamber'in (s.a.s) şeceresi, na'l-i şerif ve kadem-i şerif tasvirleri ile makalemize konu olan Muhallefât-ı Nebî tasvirleri yer almaktadır.

H. Peygamber'in mübarek sandaletleri konu edinen Fethu'l-Muteâl fî Medhî'n-Niâl adlı eser, hadis ve edebiyat alanındaki çalışmaları ile Mağrib coğrafyasının meşhur âlimlerinden olan, Ahmed b. Muhammed b. Ahmed el-Kureşî el-Makkârî et-Tilimsânî el-Fâsî (ö.1632) tarafından, Mescid-i Nebevî'de H. Peygamber'in (s.a.s) kabrinin ayakucunda kaleme alınmıştır (Ocak Ahmed, 2025, s. 92). Endülüs, Mağrib, Mısır, Tunus, Cezayir bölgelerinde meşhur olmuş eserde Muhallefât-ı Nebî'den na'l-i şeriflerin tasvirleri yer almaktadır. Türkiye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde de eserin 27 adet nüshası mevcuttur.

Yazmalardaki tasvirler coğrafyaya göre değişmektedir. Örneğin Mağrib'de yazılmış olan Delâilü'l-Hayrât kitaplarında daha çok na'l-i şerif tasvirleri ile H. Muhammed'in (s.a.s) üç basamaklı minberi ve kabr-i şeriflerinin tasvirleri yer alırken, Osmanlı dönemi

Delâilü'l-Hayrât eserlerinde, genellikle Mekke ve Medine ile Mescid-i Harâm ve Mescid-i Nebvî tasvirlerinin yer aldığı görülmektedir.

18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl başında Osmanlı topraklarında yazılan Delâilü'l-Hayrât ve En'âm-ı Şerif eserleri incelendiğinde Mekke ve Medine tasvirleri yanı sıra bazılarında Muhallefât-ı Nebî ya da teberrükât-ı Nebî olarak adlandırılan Hz. Peygamber'e (s.a.s) ait eşyaların tasvirlerinin yer alması dikkat çekmektedir. Tasvirlerde yer alan eşyalar arasında Hırka-i şerif, sancak-ı şerif, asâ-i Nebevî, kadem-i şerif, na'l-i şerif ile Efendimiz'in mübarek misvağı, tarağı, seccadesi, ibrik ve leğeni yer almaktadır. Bazı yazmalarda bu eşyaların birkaçı, bazılarında ise tamamı tasvir edilmiştir. Bu yazmalardan birkaçında Muhallefât-ı Nebî dışında Hz. Ali'nin kılıcı Zülfikar da resmedilmiştir. Bektaşî Kültüründe önemli bir yer arz eden, Hz. Ali'nin cesaretini ve manevî otoritesini temsil eden Zülfikar zamanla Türk Kültüründe önemli bir sembol haline gelmiştir. Sancaklar ve tıslımlarda sıkça kullanılan bu tasvirin şifa, bereket ve muhafaza için yazılan dua kitaplarında kullanılması şaşırtıcı değildir (Şekil 1). Muhallefât-ı Nebî tasvirlerinin yer aldığı yazma eserlere baktığımızda bunların çoğunun hanım sultanlar tarafından yazdırılıp vakfedildiğini görmekteyiz. Aşağıda örnekleri yer alan eserler benzer özelliklerine göre sıralanıp incelenmiştir.

Ele aldığımız örneklerde Sabancı Müzesi Yazma Eserler Koleksiyonu'ndaki En'âm-ı Şerif (Şekil 2) ve Christies Müzayede Evi koleksiyonundaki 6099482 numaralı En'âm-ı Şerif'te (Şekil 11) yer alan hırka-ı şerifler hariç diğer yazma eserlerdeki hırka-i şerif tasvirleri yeşil renklidir. Seccade-i şerif tasviri de yine yeşil renklidir. Beyazıt Yazma Eserler Kütüphanesi, Bayezid Koleksiyonu'ndaki üç Delâilü'l-Hayrât (Şekil 5,6,7) ile Bavyera Kütüphanesi'ndeki En'âm-ı Şerif'te (Şekil 9,10) yer alan leğen ve ibrik tasvirleri ise altın yaldızla renklendirilmiştir. Tesbih-i şerif ile misvak-ı şerif formları her yazmada farklıdır. Beyazıt Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki Beyazid 1265 ve 1266 nolu eserlerin (Şekil 5,6) Bezm-i Âlem Valide Sultan tarafından, Bavyera Kütüphanesi Cod.turc.553 nolu eserin de (Şekil 9,10) Düzdildil Kadınefendi tarafından vakfedildiği göz önüne alındığında bu yazmalarda yer alan Muhallefât-ı Nebî tasvirlerinin saray nakkaşları tarafından tasvir edilmiş olduğu söylenebilir.

Şekil 1: Düzdildil Kadınefendi İçin Yazılan En'âm-ı Şerif, 1845.

Kaynak: Bavyera Devlet Kütüphanesi, Cod.turc.553, <https://www.digitale-sammlungen.de> (Erişim 25.10.2025)

Şekil 2: Delâilü'l-Hayrât 1258 (1842).

Kaynak: Sakıp Sabancı Müzesi Kütüphanesi, Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu, 103-0182, www.digitalsm.org (Erişim: 29.04.2021)

Sabancı Müzesi Yazma Eserler Koleksiyonu'ndaki ilk örnek (Şekil 2) Hattat Hâfız Mehmet Vehbi Efendi tarafından yazılmış olup 96b varağında hattat adı ve 1258 (1842) tarihi yazmaktadır. Çok küçük boyutta (9x6 cm) olan eserde 10a varağında yer alan Muhallefât-ı Nebî aşağıda verilecek örneklerden farklı bir şekilde tasvir edilmiştir. Hırka-i Şerif, tesbih-i şerif, asâ-i şerif ve misvâk-ı şerif olarak isimlerinin kırmızı mürekkep ile yazıldığı eşyaların adeta silüetleri çizilmiş ve içleri gubarî hat ile yazılan dualarla doldurulmuştur. Sayfa zemini altın yaldız ve yeşil renkli çiçek dalları ile bezenmiştir. 96b sayfasında hattat, adını belirtirken Divân-ı Âlî tercümanı olduğunu da belirtmiştir. Eserin boyutundan üzerinde taşımak üzere yazıldığı düşünülmektedir. Hattatın sarayda görev yaptığı düşünülürse bu eserin saraylı birisi için yazıldığı söylenebilir.

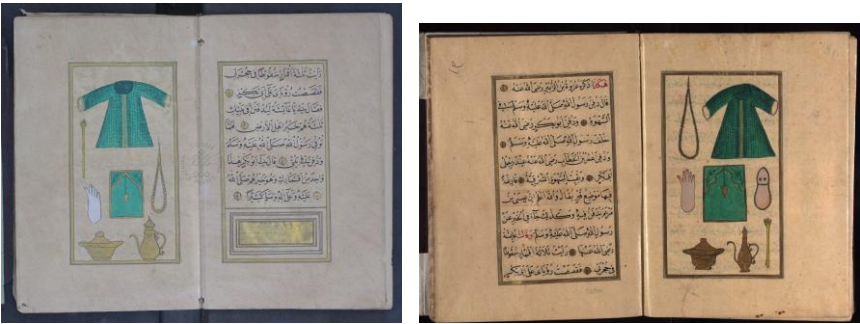

Şekil 3: En'âm-ı Şerîf, 1872.

Kaynak: The New York Halk Kütüphanesi, Spencer Turk Collection, 9,
<https://digitalcollections.nypl.org> (Erişim: 28.10.2025)

Şekil 4: En'âm-ı Şerîf, 1874.

Kaynak: The New York Halk Kütüphanesi, Arabic Manuscripts Collection, M&A Arab 22
<https://digitalcollections.nypl.org> (Erişim: 28.10.2025)

Şekil 5: Delâilü'l-Hayrât, 1266 (1849).

Kaynak: Beyazıt Yazma Eserler Kütüphanesi, Bayezid, 1265

Şekil 6: Delâilü'l-Hayrât, 1266 (1849).

Kaynak: Beyazıt Yazma Eserler Kütüphanesi, Bayezid, 1266

Şekil 7: Delâilü'l-Hayrât, 1266 (1849).

Kaynak: Beyazıt Yazma Eserler Kütüphanesi, Bayezid, 1269.

Şekil 8: En'âm-ı Şerîf, 1208 (1793-1794).

Kaynak: Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Pertevniyal, 00043

Şekil 9-10: En'âm-ı Şerîf, 1845.

Kaynak: Bavyera Devlet Kütüphanesi, Cod.turc.553, <https://www.digitale-sammlungen.de> (Erişim 25.10.2025)

Şekil 11: En'âm-ı Şerîf, 1155 (1743-1744).

Kaynak: Christies Müzayede Evi, Auction 14218, Lot No: 6099482, <https://www.christies.com>
(Erişim: 01.11.2025)

Yukarıdaki örnekler (Şekil 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9,10,11) Muhallefât-ı Nebî'nin büyük kısmının tasvir edildiği Delâilü'l-Hayrât ve En'âm-ı Şerif yazmalarıdır. Eserlerden Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Pertevnial Koleksiyonu 00043 nolu Delâilü'l-Hayrât (Şekil 8) 18. yüzyılın ikinci yarısında yazılmış olup diğerleri 19. yüzyılda yazılmıştır. Tasvirlerin baş kısmında, "hâzâ Muhallefât-ı şerif" ve "hâzâ Muhallefâtı Rasûlullah" ibareleri yazılmıştır. Beyazıt Kütüphanesi, Bayezid Koleksiyonu, 1265, 1266 ve 1269 nolu Delâilü'l-Hayrât eserlerinin (Şekil 5,6,7) üçünün de 1849 senesine tarihlendiği görülmektedir. Hattat ve müzehhip bilgisi bulunmayan bu yazmalardaki tasvirler birbiri ile çok benzemektedir. Üç tasvirde de Muhallefât-ı Nebî'den yeşil renkli hırka-i şerif, seccade-i şerif, misvak-ı şerif, tesbih-i şerif, kadem-i şerif ile Efendimiz'in (s.a.s) mübârek ibrik ve leğeni yer almaktadır. Diğer ikisinden farklı olarak 1266 nolu yazmadaki tasvirde na'l-i şerif de resmedilmiştir. Bunların Bezm-i âlem Valide Sultan tarafından vakfedildiği bilinmektedir.

New York Halk Kütüphanesi'ndeki 1872 ve 1874 tarihli iki Delâilü'l-Hayrât'ın (Şekil 3,4) tasvirleri de renk, şekil bakımından birbirine benzemektedir. Yakın tarihlerde yazılmış olmaları ve aynı koleksiyonda bulunmaları aynı kişi tarafından yazılmış olma ihtimalini arttırmaktadır. 1872 tarihli yazmada Muhallefât-ı Nebî'den hırka-i şerif, seccade-i şerif, tesbih-i şerif, misvak-ı şerif, tarak-ı şerif, ibrik-i şerif ve leğen-i şerif yer almaktadır. 1874 tarihli yazmada ise "hâzâ Muhallefât-ı şerif başlığı altında, seccade-i şerif, misvak-ı şerif, tarak-ı şerif ve muhtemelen Efendimiz'in yatak olarak kullandığı hasır tasvir edilmiştir.

Muhallefât-ı Nebî eşyalarının birçoğunun yer aldığı yukarıdaki eserlerden, tasvirlerin detay ve işçiliklerinin diğer örneklerle göre daha gelişmiş olduğu iki eser Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Pertevniyal Koleskiyonu 00043 nolu, Pertevniyal Valide Sultan tarafından vakfedilmiş En'âm-ı Şerif (Şekil 8) ile Bavyera Devlet Kütüphanesi, Oriental Manuscripts Koleksiyonu Türk Yazmaları altında yer alan Cod.turc.553 nolu

En'âm-ı Şerif'tir (Şekil 9,10). İki eserin de hattatı ve müzehhibi bilinmektedir. Pertevniyal Sultan tarafından yazdırılan En'âm-ı Şerif'in tarihi 1208 (1793-94) olup Esmâ-i Enbiyâ başlığının sonunda bir çerçeve içinde, "sevvedehû Mustafa Nazîf bi Dürbûnizâde ğaferallahu zünûbehû sene 1208" şeklinde hattat imzası bulunmaktadır. Bu kısımdan sonra tasvirli sayfalar gelir. Sondaki Bağışlama Duası başlığının sonunda da mavî zemin üzerine altın yaldız ile "zehebehû el-Hâc Hâfız Muhammed Nuri sene 1208" şeklinde müzehhip imzası bulunmaktadır. Bu eserdeki tasvirler detay ve işçilik bakımından diğerlerine göre çok başarılıdır. Tasvirlerin tamamının yanına isimleri yazılmıştır. Hz. Peygamber'in (s.a.s) mübarek hırkalarının tasviri yanına "hırka-i saâdet" ibaresi yazılmış olup uzun yeşil hırkanın içi pembe renkli olarak resmedilmiştir. Diğer yazmalarda da gördüğümüz misvâk-ı şerif, tesbîh-i şerif, tarak-ı şerif, leğen-i şerif ve ibrik-i şerif haricinde farklı olarak burada mushaf-ı şerif de yer almaktadır.

Bavyera Devlet Kütüphanesi'nde yer alan En'âm-ı Şerif 1261 (1845) tarihli olup⁵ eserin sonlarına doğru, "Abdûlmecid Han Efendimiz Hazretlerinin devletlü inayetlü üçüncü Düzdîdil Kadın Hazretlerine bu En'âm-ı Şerif ketb olundu mübârek eyle" ifadesi ile eserin kim için yazdırıldığı belirtilmiştir. Daha sonra, "Ketebehû ... Hafız Hasan Râsid el-müderis bi dâri'l hilâfeti'l-âliye sene 1261" şeklinde hattat ismi verilir. Bu cümlelerin sonunda bir durak işaretinin içinde beyaz mürekkep ile "zehebehû Hüseyin 1261" ibaresi ile müzehhip ismi de zikredilmiştir. Karşılıklı iki sayfa halinde "hâzâ Muhallefât-ı Rasûlillah" başlığı altında ilk sayfada mushaf-ı şerif, asâ-i şerif, seccade-i şerif, hasr-ı şerif ve tesbih-i şerif; diğer sayfada hırka-i şerif, misvak-ı şerif, ibrik-i şerif, leğen-i şerif yer almaktadır. Bu yazmada ve Pertevniyal yazmasında eşyaların isimleri yanlarına kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Sadece mushaf-ı şerifin yanında isim yazılmamıştır. Hırka-i şerif bu tasvirde koyu yeşil zemin üzerinde desenli ve siyah noktalı ve iç kısmı koyu kırmızı olarak resmedilmiştir.

Muhallefât-ı Nebî'nin büyük bölümünün tasvir edildiği, Christies Müzayede Evi koleksiyonunda karşımıza çıkan 1155 (1743-1744) tarihli En'âm-ı Şerif (Şekil 11) tasvirler bakımından dikkat çekmektedir. Hattat Seyyid Süleyman el-Konevî (ö. 1199/1784-1785) tarafından yazılmış olan bu eserde Muhallefât-ı Nebî karşılıklı iki sayfa halinde resmedilmiştir. Sağ varakta altın yaldız zemin üzerine beyaz mürekkep ile "Muhallefât-ı Hazreti Rasûl-i Ekrem Sallallahu Aleyhi Vesellem" başlığı altında Hz. Peygamber'in (s.a.s) mübarek mushafı, seccadesi, hasırı, tarağı, ibriği ve sandaletleri resmedilmiş; üzerlerine "Kelâmu'l- Kadîm", "seccade-i şerîf", "hasır-ı kühne", "tarak-ı şerîf", "ibrik-i şerîf", "na'leyn-i şerîf" ibareleri yazılmıştır. Sol varakta ise Efendimiz'in mübarek hırkası, misvağı, tesbihi ve âsâları resmedilmiş, "hırka-i şerif abâ", "misvak-ı şerîf", "tesbih-i şerîf", âsâ-yı şerîf biri zeytûn ve biri hurmadandır" açıklamaları yazılmıştır. Burada en dikkat çekici özellik sadece bu örnekte hırka-i şerifin mavî olmasıdır. Ayrıca Hz. Peygamber'in (s.a.s) asalarının birinin zeytin, diğerinin hurma dalından olduğuna dair bilgi de diğer nüshalarda mevcut değildir. Hasır-ı şerif için de "kühne, köhne" yani "yıpranmış, eskimiş" ibareleri kullanılmıştır. Hattat Seyyid Süleyman Konevî'nin, Saray-ı Cedîd olarak bilinen Edirne Sarayı'nda görev yaptığı bilindiğinden bu En'âm-ı Şerif'in saray mensubu biri için yazılmış olması kuvvetle muhtemeldir.

⁵ Bu eser hakkında detaylı bilgi için bkz. (Baysal, 2025)

Şekil 12: En'âm-ı Şerif, 19. yy.

Kaynak: Sakıp Sabancı Müzesi Kütüphanesi, Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu, (101-0183, v.86a), www.digitalssm.org, (Erişim: 26.07.2025)

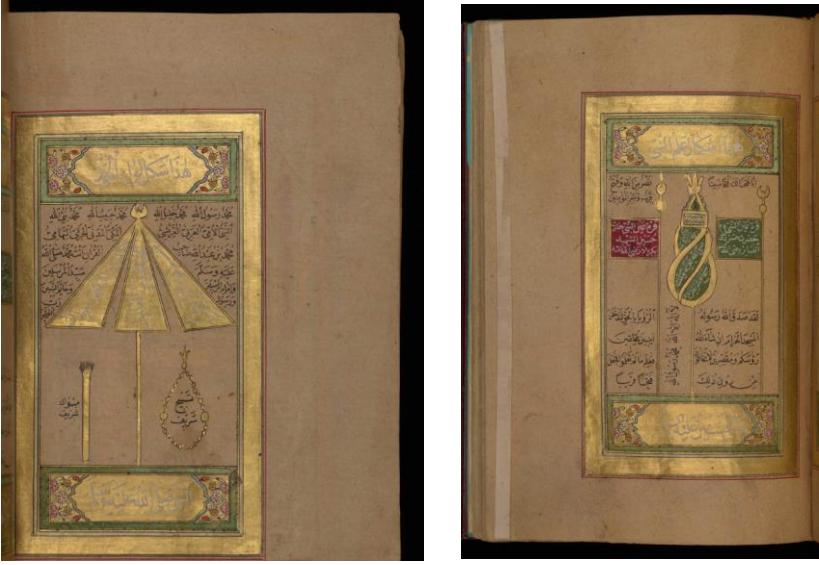
Şekil 13: En'âm-ı Şerif, 1290 (1873)

Kaynak: Christies Müzayede Evi, Auction: 17178, Lot No: 158 <https://www.christies.com>, (Erişim: 12.11.2025)

Şekil 14-15: En'âm-ı Şerif, 1213 (1798-1799).

Kaynak: Chester Beatty Kütüphanesi, Türk Yazmaları, T464, (Hattat: Muhammed Emin el-Rüşdî) <https://viewer.cbl.ie> (Erişim: 05.11.2025)

Şekil 16-17: En'âm-ı Şerif, 1212 (1798)

Kaynak: Chester Beatty Kütüphanesi, Türk Yazmaları, T463, (Hattat: Muhammed Emin el-Rüşdî)
<https://viewer.cbl.ie> (Erişim: 05.11.2025)

Yukarıda örneği verilen dört adet En'âm-ı Şerif'de yer alan Muhallefât-ı Nebî tasvirleri birbirleri ile benzer özelliktedir. Sakıp Sabancı Müzesi Kitap Sanatları ve Hat koleksiyonunda yer alan En'âm-ı Şerif'teki tasvirler (Şekil 12) Müzehhip Seyyid Ahmed tarafından resmedilmiştir. Eserin son kısmında Hz. Muhammed'in (s.a.s) şeceresinden hemen önce, zemini altın yaldızlı barok tarzı tezhipli bir çerçevenin içine beyaz mürekkep ile "zehebehû es-Seyyid Ahmed" ismi yazılmıştır. Eserin son sayfasında talik hatlı, klasik formda bir hilye metni yer almakta olup metnin en sonunda çerçevenin kenarına çok küçük bir şekilde, "ketebehû es-Seyyid Mehmet Şakir" kaydı düşülmüştür. Hattat ve müzehhib isimlerinin sonuna tarih atmamıştır, ancak eserin özellikleri 19. yüzyılı işaret etmektedir.

1766 yılında Londra'da kurulan ve günümüzde Paris, Hong Kong, New York, Zürih, Madrid, Milan gibi önemli şehirlerde merkezleri ve dünyanın her yerinde ofisleri olan Christie's Müzayede Evi'nin açık artırmalarında satılmış 1290 (1873) tarihli En'âm-ı Şerif süslemeleri ve kullanılan renkler bakımından ilgi çekicidir (Şekil 13). Bu eser saray işi olup, Sultan I. Abdülmecid'in (ö. 1861) eşi Şayeste Hanım (ö. 1912) ile kızları Naile Sultan (ö. 1882) için hattat Muhammed Vasfi tarafından yazılmıştır. Eserin son sayfasında, "ketebehû ed'afu'l-küttâb Muahmmmed Vasfi min zülfiyân min telâmîzi Râşid el-Ma'rûf bi Eyyûbî" şeklinde ketebe kaydını bırakan hattat, kendisini zülfiyandan olarak tanıtır. Dönemin önemli hattatlarından Mehmet Raşid Eyyubî'nin talebesi olduğunu da belirtir. Eserde kullanılan pembe, yeşil, mor zeminler daha önce rastlamadığımız özelliklerdir. Hz. Muhammed (s.a.s) ile ilgili kısımların yanındaki gül tasvirlerinin mükemmelliği, Mekke, Medine şehirlerinin tasvirleri eserdeki tasvirlerin ve süslemelerin yetenekli bir müzehhib tarafından yapıldığını göstermektedir.

Chester Beatty Kütüphanesi Türk Yazmaları Koleksiyonu T463 (Şekil 14-15) ve T464 (Şekil 16-17) nolu En'âm-ı şerifler aynı hattat tarafından yazılmıştır. İki eserde de hattat Temmeti'l-Evrâd başlığı altında "Ketebehû'l abdi'l-müznibu Muhammed Emin Rüşdî el-

ârîf bi hâfızî'l-Kurân el-Edimevî Terbedâr-ı saray-ı atîk min telâmiz el-hâc Mahmûd Raci el-Kütâhî, sene 1212 (1797-98)" şeklinde ketebe kaydı bırakmıştır. Bu kayıttan hattatın aynı zamanda Edirne Eski Sarayda görevli olduğu anlaşılmaktadır. Bu eserlerin dördünde de aynı tarz tasvirler kullanılmıştır. Bir sayfada misvak-ı şerif, tesbih-i şerif ile livau'î'l-hamd; diğer sayfada ise Hz. Muhammed (s.a.s), Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin'in (r.a) sancakları tasvir edilmiştir. Hz. Muhammed (s.a.s) ve Hz. Hasan'ın (r.a) sancakları yeşil renkli iken, Kerbela'da şehit edilmesinin bir sembolü olarak Hz. Hüseyin'in (r.a) sancağı kırmızı renklidir.

Şekil 18-19: Na'l-i Şerif Tasvirleri, Fethi'l-Müteâl fî Medhi'n-Niâl (Tarih Yok)

Kaynak: Kayseri Kütüphanesi, Raşit Efendi Koleksiyonu, 434844.

Şekil 20: Na'l-i Şerif Tasviri, Fethi'l-Müteâl fî Medhi'n-Niâl (Tarih Yok)

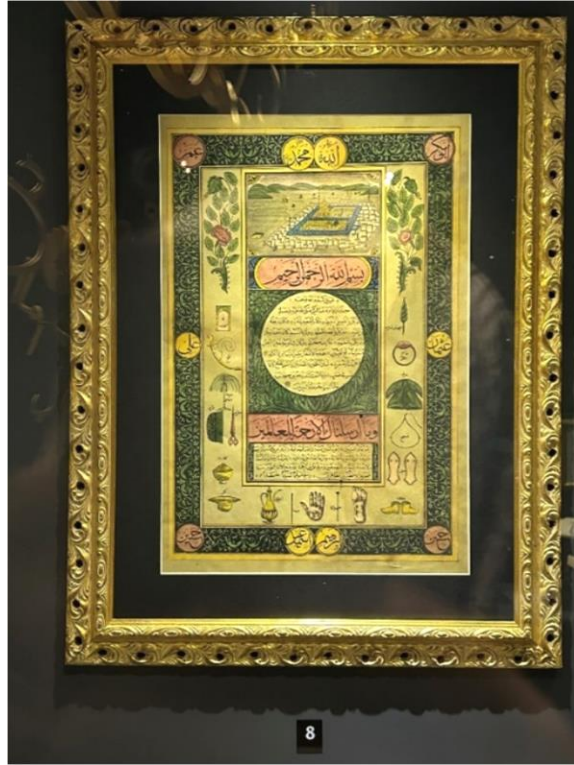
Kaynak: Nuruosmaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye Koleksiyonu, 176950.

Şekil 21: Na'l-i Şerif Tasviri, Fethi'l-Müteâl fî Medhi'n-Niâl (Tarih Yok)

Kaynak: Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Koleksiyonu, 209328.

Mağribli edip ve hadis âlimi Muhammed b. Ahmed el-Makkarî et-Tilimsânî'nin (ö. 1632) kaleme aldığı *Fethi'l-Müteâl fî Medhi'n-Niâl* isimli eser Hz. Peygamber'in (s.a.s) muhallelfatından olan mübarek sandaletlerini konu almaktadır. Makkarî eserinin sonunda bu eseri Medine'de Hz. Peygamber'in (s.a.s) mübarek kabri-i şerifi başında yazdığını belirtir. 17. yüzyılda Endülüs ve Mağrib'de ulemâdan birçok kişinin sadece Şam'daki na'l-i şerifi ziyaret etmek için seyahatler yaptığı bilinmektedir. Onların bu ziyaretleri sırasında çizimlerini yaptığı mübarek na'l-i şerif tasvirleri, Delâilü'l-Hayrât, Şifa-i Şerif, Fethi'l-Müteâl fî Medhi'n-Niâl gibi eserlerde yer alarak mübarek topraklara

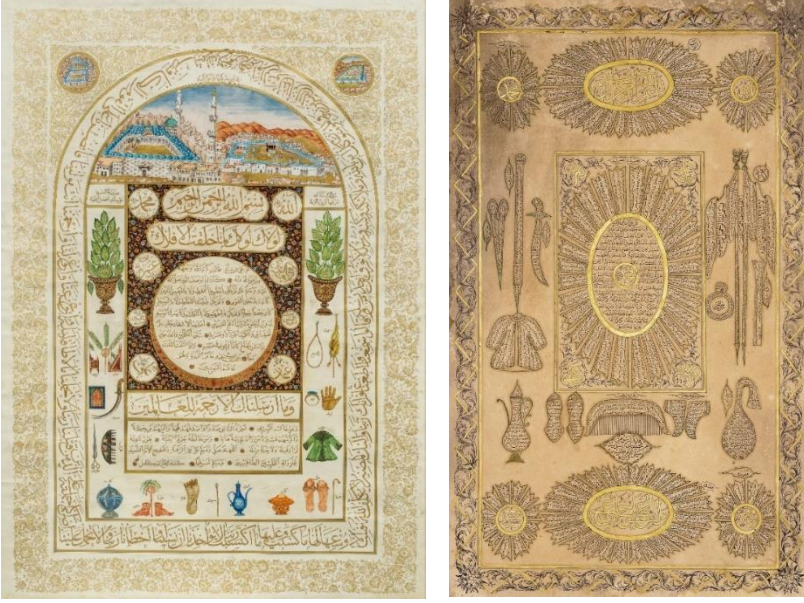
gidemeyen ve Hz. Peygamber'den (s.a.s) kalan hatıraları ziyaret edemeyen Mağrib ve Endülüslü Müslüman halk arasında yayılmıştır (Abid, 2020, s. 344). *Fethi'l-Müteâl fi Medhi'n-Niâl* isimli eser sadece Hz. Peygamber'in sandaletleri üzerine yazıldığından oldukça ilginç bir eserdir. 17. ve 18. yüzyılda Osmanlı Devletinde de bu eser tanınmaya başlamıştır. Türkiye Yazma Eser Kurumu bünyesinde de eserin hem Mağrib'de yazılmış, hem de Osmanlı döneminde yazılmış nüshalar mevcuttur (Şekil 18,19,20,21).⁶ Hz. Peygamber'in (s.a.s) na'l-i şerifleri O'ndan kalan önemli bir yadigâr olması yanında Efendimiz'in fizikî ve manevî yolculuklarını temsil etmesi bakımından önemlidir. Mekke'den Medine'ye hicret ederken o zorlu yollarda ve Kudüs'te, Mescid-i Aksâ bölgesinde vuku bulan Mî'râc yolculuğunda mübarek sandaletlerinin ayaklarında olduğu düşünüldüğünde na'l-i şerifin Müslümanlar için önemi anlaşılabilir.

Şekil 22: Hilye-i Şerif.19. yy.

Kaynak: Ankara Etnoğrafya Müzesi, (Yazar Arşivi, 2023)

⁶ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. (Ocak Ahmed, 2025)

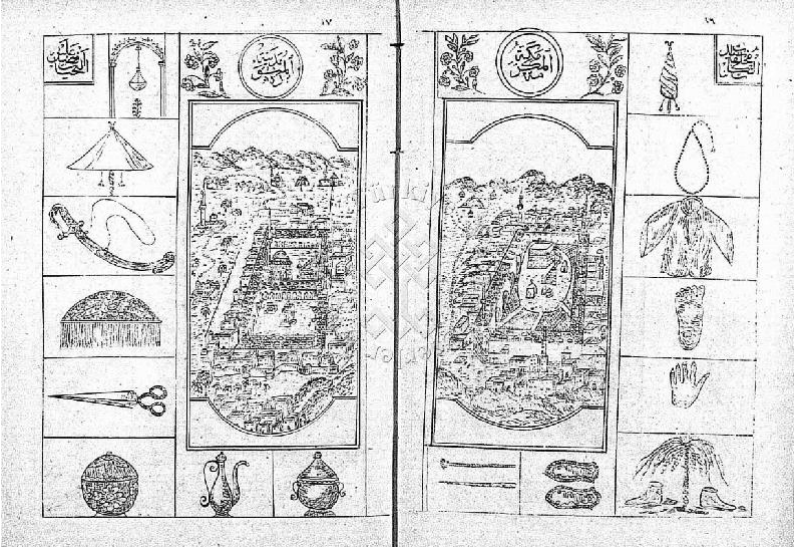

Şekil 23: Hilye-i Şerif, 20. yy.⁷

Kaynak: The Shakerine Collection, Auction: 31075, Lot No:8 <https://www.bonhams.com> (Erişim:25.10.2025)

Şekil 24: Hilye-i Şerif, 19. yy.

Kaynak: Khalili Collection, CAL 441 www.khalilicollections.org (Erişim: 05.11.2025)

Şekil 25: Delâilü'l-Hayrât, 1265 (1849).

Kaynak: Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Düğümlü Baba 00500-001

⁷ El-Hâc Ahmed Kâmil ketebeli bu hilye-i şerif 120x85 cm ölçüsündedir.

18 ve 19. yüzyıllarda Delâilü'l-Hayrât ve En'âm-ı Şerif gibi dua kitaplarında Muhallefât-ı Nebî'nin tasvirlerinin benzerlerini, hatta daha kapsamlı olanlarını 19 ve 20. yüzyılda karşımıza çıkan Hilye-i Şerif eserlerinde görmekteyiz. Yukarıda örnek olarak verilen üç hilye (Şekil 22, 23, 24) genel olarak klasik hilye tarzının özelliklerini taşımakla beraber hepsinde hilye metninin üç kenarında Muhallefât-ı Nebî tasvirleri yer almaktadır. Muhallefât-ı Nebî içerisinde makas, kâse, kılıç ve hâtem-i şerif gibi yazmalarda görmediğimiz eşyalar da tasvir edilmiştir. Son örneğimiz olan Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Düğümlü Baba Koleksiyonu'ndaki 1265 (1849) tarihli matbu Delâilü'l-Hayrât da (Şekil 25) yukarıda bahsi geçen hilyeler ile aynı tasvir özelliklerine sahiptir. Kitap olarak incelediğimiz eserlerde rastlamadığımız şekilde bu tasvirde, ortada Mekke ve Medine resmedilmiş, bunların dörtkenarı da Muhallefât-ı Nebî tasvirleri ile çerçevelenmiştir. Seccade, kılıç, hurma ağacı, tarak, makas, kâse, leğen, ibrik, asâ, el izi, kadem-i şerif, misvak, bir çift mest, na'leyn, tesbih, hırka, hâtem-i şerif, sancak-ı şerif bu tasvirlerde yer alan eşyalardandır. Şekil 22 ve 23'de gördüğümüz hilyelerde eşyaların isimleri yanına yazılmıştır. 17. ve 18. yüzyıl yazma eserlerde eşyaların ismi yazılırken şerif ya da saâdet ibaresi de eklenmişken 19. ve 20. yüzyıl hilyelerinde bunu görememekteyiz.

Sonuç

Muhallefât-ı Nebî, Hz. Muhammed'e (s.a.s) ait eşyaların, Müslüman toplumlar nezdinde sahip olduğu dinî, kültürel ve sembolik değeri yansıtan önemli bir terimdir. Sahabe döneminden itibaren Efendimiz'e (s.a.s) ait eşyaların teberrüken muhafaza edilmesi ve bu eşyalar aracılığıyla bereket umulması geleneği, sonraki dönemlerde hem inanç pratiklerini hem de sanat anlayışını derinden etkilemiştir. Bu bağlamda, Muhallefât-ı Nebî toplumsal hafızada peygamberimiz Hz. Muhammed'e duyulan sevgi ve bağlılığın somut bir temsilidir.

Fetihlerle birlikte İslâmiyet'in yayılması sonucunda Mekke ve Medine'ye uzak coğrafyalarda yaşayan Müslümanlar kutsal topraklara bir özlem içerisinde olmuşlardır. Bu vesile ile gidemedikleri Kâbe'nin, Mescid-i Nebevî'nin ve hep hasretini çektikleri Hz. Peygamberin özlemini tasvirlerle yansıtmışlardır. Yazma eserlerde karşımıza çıkan Mekke, Medine, Kudüs şehir tasvirleri, Kâbe ve Mescid-i Nebevî ile Hz. Peygamber'in (s.a.s) mübarek minberi ve kabri şerifi, na'l-i şerif ve kadem-i şerif ve özel eşyalarının tasvirleri hep bu özlemin ve muhabbetin tezahürüdür. Kutsal olan bu mekân ve eşyaları, sahabenin Hz. Peygamber hayattayken ve vefatından sonra teberrüken ve tevessülen kullanmış olması, Hz. Peygamber'i (s.a.s) hiç görmemiş olan Müslümanlar için örnek olmuştur.

Yavuz Sultan Selim döneminde Mercidabık ve Ridaniye Savaşlarının bir sonucu olarak hilafetin Osmanlı Devletine geçmesiyle, önceki Peygamberlere, Hz. Muhammed (s.a.s) ile sahabe efendilerimize ait eşyalar da zamanla İstanbul'a getirilmiştir. *Emânât-ı Mukaddese* adıyla sistemli bir şekilde koruma altına alınan mübârek eşyalar, hem hilâfet kurumunun meşruiyetinin sembolü hem de İslâm ümmetinin manevî mirasının bir parçası olarak değerlendirilmiştir. Mukaddes emanetlerin muhafazası, ziyaret edilmesi ve belirli törenlerde teşhiri, Osmanlı sarayında köklü bir devlet geleneği hâline gelmiş; böylece dinî hürmet ile siyasal temsil arasında bir süreklilik sağlanmıştır. Mukaddes emanetler içinde Hz. Peygamber'e ait olan eşyalara Muhallefât-ı Nebî denilmiş ve Efendimiz'den (s.a.s) ümmete kalan manevî miras olarak ayrı bir özenle muhafaza edilmiştir.

18. asırdan itibaren yazma eserlerde karşımıza çıkan Muhallefât-ı Nebî tasvirleri, bu manevî mirasın sanat alanına yansıyan örnekleri olarak dikkat çekmektedir. Delâilü'l-Hayrât ve En'âm-ı Şerif gibi eserlerde yer alan bu tasvirler, sadece estetik bir süsleme unsuru değil, aynı zamanda Hz. Muhammed'e (s.a.s) duyulan muhabbet ile teberrük anlayışının görsel ifadesi olarak değerlendirilebilir. Bahsi geçen yazma eserlerin içeriği incelendiğinde Muhallefât-ı Nebî tasvirlerinin yanlarında yer alan isimlendirme yazıları haricinde ana metinde bu eşyalara ait betimleme, açıklama ya da dua ifadelerine rastlanmamıştır. Müslümanlar, Efendimiz'e ait bu eşyaların tasvirlerini ve hilye-i şerifleri teberrükten evlerinde bulundurarak ya da yanlarında taşıyarak hastalık, yoksulluk, bela, musibet ve afetlere karşı manevî bir korunma niyazında bulunmuşlardır. Bu bağlamda, söz konusu tasvirlerin en özenle hazırlananlarının, saray çevresinde, özellikle hanedan mensubu kadınların himayesinde ortaya çıkması, Muhallefât-ı Nebî'ye gösterilen hürmet ve bağlılığın, toplumun en üst tabakasından halk sınıfına kadar toplumun tüm zümrelerinde hem dinî hem de kültürel bir aidiyet göstergesi olarak sürdürüldüğünü ortaya koymaktadır.

Sonuç itibarıyla, Muhallefât-ı Nebî'ye gösterilen bu hürmet ve ihtimam, İslâm dünyasında Hz. Peygamber'e duyulan sevgi, saygı ve bağlılığın tarih boyunca farklı biçimlerde yaşatıldığını ortaya koymaktadır. Bu olgu, hem dinî pratikler hem de sanat tarihi açısından, Müslüman toplumların peygamber tasavvurunu, kutsal algısını, kutsal ile olan irtibatını ve bunun kültürel yansımalarını anlamada temel bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Bu çalışmada İngilizce özetin dil bilgisi kontrolü için yapay zekâ destekli bir dil asistanından yararlanılmıştır. Tüm bilimsel içerik yazara aittir
Benzerlik Taraması	Yapıldı – İthenticate
Etik Bildirim	itobiad@itobiad.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. In this study an AI-assisted language assistant is used for proofreading of the English abstract. All scientific content belongs to the author.
Plagiarism Checks	Yes - İthenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	itobiad@itobiad.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça / References

- Abid, H. (2020). Material Images and Mental Ziyāra: Depicting the Prophet's Grave in North African Devotional Books (Dalā'il al-Khayrāt). *Journal of Material Cultures in the Muslim World*, (1), 331-354.
- Ahmedi, A. (1983). *et-Teberrik: Teberrikü's-Sahabe ve't-Tabiin bi-Asari'n-Nebi es-Salihin. ed-Dârü'l-İslâmiyye*.
- Baysal, Z. (2025). 19. Yüzyıl Dua Kitaplarına Bir Örnek: Düzdüdidil Kadınefendi Adına Hazırlanan En'âm-ı Şerîf. *Erdem*, (88), 49-80.
- Bozkurt, N. (1995). Mukaddes Emânetler Tarihi ve Osmanlı Devletine İntikâli. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (13-15), Article 13-15.
- el-Haseni, es-S. M. bin A. el-Maliki. (t.y.). *Mefahim: Düzeltilmesi Gereken Kavramlar*.
- Emecen Feridun. (2010). *Yavuz Sultan Selim*. Yitik Hazine Yayınları.
- Evlîya Çelebi *Seyahatnamesi: Mısır, Sudan, Habeş (1672-1680): X.* (1938). Devlet Basımevi.
- Güler, S. (2017). *Türkiye Kütüphaneleri'ndeki Delâilü'l-Hayrât'larda Minyatür*. Uludağ Üniversitesi.
- Karabacak, M. (2016). *Hadislerde Bereket*. Ensar Neşriyat.
- Küçükaşçı, M. S. (2019). Düünden Bugüne Mukaddes Emanetler Dairesi. İçinde 500. *Yılında Mukaddes Emanetler "Yaşayan Mirasımız"* (ss. 50-67). Bahariye Sanat Atölyeleri.
- Memiş, M. (2021). Sanatlı Yazma Kitaplardan En'âm-ı Şerîfler ve Özellikleri. İçinde *Sadırlardan Satırlara Hat Sanatı ve Hattatlar* (ss. 85-97). Divan Kitap.
- Ocak Ahmed, S. (2021). Hz. Peygamber (s.a.s) Muhabbetinin Fas Mimarisindeki Tezahürü: Bereket-i Muhammed. *İSTEM*, (38), 303-328.
- Ocak Ahmed, S. (2025). Mağrib Yazmalarında Yer Alan Na'l-i Şerîf Motifleri; Ahmed b. Muhammed el-Makkârî'nin Fethu'l-Muteâl fi Medhi'n-Niâl Örneği. *İslamî Araştırmalar*, (36), 85-99.
- Özcan, T. (2005). Muhallefât. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (C. 30, ss. 405-406). Türkiye Diyanet Vakfı.
- Topaloğlu, N. (2003). Hazreti Peygamber'in Zatı ve Eşyası İle Teberrik Meselesi. *Hadis Tetkikleri Dergisi*, 1, 71-95.